

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра екології агросфери та екологічного контролю

“ЗАТВЕРДЖЕНО”
Факультет Захисту рослин,
біотехнологій та екології
протокол №10 від «21»05.2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕКОЛОГІЧНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ

Галузь знань Е Природничі науки, математика та статистика

Спеціальність Е2 Екологія

Освітня програма Екологічний контроль та аудит

Факультет Захисту рослин, біотехнологій та екології

Розробник: доцент, канд. с.-г. наук Є.М. Бережняк

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2025 р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОЛОГІЧНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ

Навчальна дисципліна «Екологічне інспектування» є обов'язковою навчальною дисципліною, яка спрямована на формування у здобувачів вищої освіти світогляду щодо вивчення різних теоретичних і практичних питань, які стосуються компетенцій діяльності екологічної інспекції, особливостям і порядку проведення екологічного інспектування, його видів за напрямками господарської діяльності та заходам щодо виявлених порушень і порушників.

Під час освоєння курсу детально розглядаються питання що стосуються екологічного контролю за станом забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів, відходів, вантажів і об'єктів тваринного світу на державному кордоні та митниці, радіаційного контролю.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	Е2 Екологія	
Освітня програма	Екологічний контроль та аудит	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістовних модулів	4	
Курсовий проект (за наявності)	немає	
Форма контролю	залік/екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Форма здобуття вищої освіти	
	Денна	Заочна
Курс (Рік підготовки)	1	1
Семестр	1, 2	1, 2
Лекційні заняття	30	2
Практичні, семінарські заняття	30	-
Лабораторні заняття		-
Самостійна робота	120	133
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2	

1. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Екологічне інспектування» контроль і оцінка ступеню екологічної безпеки господарської діяльності або екологічної ситуації, яка склалась на об'єктах (територіях); попередження або припинення негативного впливу певного виду антропогенної діяльності на здоров'я людей і навколишнє середовище. До основних завдань вивчення курсу здобувачами другого магістерського рівня належать оволодіння методологією і порядком проведення державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів, контроль за дотриманням вимог екологічного законодавства, передбачення, попередження і встановлення ступеню екологічного ризику і екологічної безпеки, вміння обґрунтовувати висновки екоконтролю.

Набуття компетентностей (відповідно до затвердженої Освітньо-професійної програми за спеціальністю Е2 «Екологія»):

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК02. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК15. Здатність до організації робіт, пов'язаних з оцінкою екологічного стану, захистом довкілля та оптимізацією природокористування, в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.

СК18. Здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки на довкілля та людину.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН04. Знати правові та етичні норми для оцінки професійної діяльності, розробки та реалізації соціально-значущих екологічних проєктів в умовах суперечливих вимог.

ПРН12. Уміти оцінювати ландшафтне і біологічне різноманіття та аналізувати наслідки антропогенного впливу на природні середовища.

ПРН13. Уміти оцінювати потенційний вплив техногенних об'єктів та господарської діяльності на довкілля.

**Програма та структура навчальної дисципліни для:
для повного терміну денної (заочної) форми навчання**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тиж-ні	усьо-го	у тому числі					усьо-го	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Загальні принципи, положення та характеристика проведення екологічного інспектування														
Тема 1. Загальні положення, структура, об’єкти вивчення дисципліни «Екологічне інспектування»	1	7	1	1			5	12					12	
Тема 2. Характеристика та особливості проведення інспекторських екологічних перевірок	2	14	2	2			10	14	1				13	
Тема 3. Етапи проведення екологічних перевірок та їх оформлення	3	9	2	2			5	14	1				13	
Тема 4. Громадський контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища	3	14	2	2			10	12					12	
Разом за змістовим модулем 1	-	44	7	7			30	52	2				50	
Змістовий модуль 2. Державний природоохоронний контроль у сфері лісових і біологічних ресурсів та об’єктах природно-заповідного фонду														
Тема 5. Особливості інспекторських перевірок об’єктів природно-заповідного фонду	4	12	2	2			8	10					10	

Тема 6. Екологічне інспектування лісових ресурсів	5	12	2	2			8	10					10
Тема 7. Екологічне інспектування об'єктів тваринного світу	6	12	2	2			8	10					10
Тема 8. Державний контроль за використанням надр	7	10	2	2			6	10					10
Разом за змістовим модулем 2	-	46	8	8			30	40					40
Змістовий модуль 3. Державний природоохоронний контроль у сфері використання земельних ресурсів, водогосподарської діяльності та охорони атмосфери													
Тема 9. Екологічне інспектування земельних ресурсів	8	10	2	2			6	14					14
Тема 10. Екологічне інспектування меліорованих земель	9	8	1	1			6	8					8
Тема 11. Екологічне інспектування водних ресурсів	10	10	2	2			6	8					8
Тема 12. Екологічний контроль за станом забруднення атмосферного повітря від стаціонарних джерел	11	10	2	2			6	8					8
Тема 13. Екологічний контроль за станом забруднення атмосферного повітря від пересувних джерел	11	10	2	2			6	8					8
Разом за змістовим модулем 3	-	48	9	9			30	46					46
Змістовий модуль 4. Особливості екологічного інспектування щодо поводження з відходами, небезпечними шкідливими речовинами, а також на державному кордоні													
Тема 14. Державний контроль у сфері поводження із відходами	12	8	1	1			6	10					10
Тема 15. Державний екологічний контроль у сфері поводження із небезпечними хімічними речовинами	13	8	1	1			6	8					8
Тема 16. Екологічний контроль вантажів, об'єктів тваринного і рослинного світу на державному кордоні	14	8	1	1			6	8					8
Тема 17. Екологічний контроль на державному кордоні	14	8	1	1			6	8					8
Тема 18. Радіаційний контроль на державному кордоні	15	10	2	2			6	8					8
Разом за змістовим модулем 4	-	42	6	6			30	42					42
Усього годин	-	180	30	30			120	180	2				178

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальні положення, структура, об'єкти вивчення дисципліни «Екологічне інспектування»	1
2	Характеристика та особливості проведення інспекторських екологічних перевірок	2
3	Етапи проведення екологічних перевірок та їх оформлення	1
4	Громадський контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища	2
5	Особливості інспекторських перевірок об'єктів природно-заповідного фонду	2
6	Екологічне інспектування лісових ресурсів	2
7	Екологічне інспектування об'єктів тваринного світу	2
8	Державний контроль за використанням надр	2
9	Екологічне інспектування земельних ресурсів	2
10	Екологічне інспектування меліорованих земель	2
11	Екологічне інспектування водних ресурсів	2
12	Екологічний контроль за станом забруднення атмосферного повітря від стаціонарних джерел	1
13	Екологічний контроль за станом забруднення атмосферного повітря від пересувних джерел	1
14	Державний контроль у сфері поводження із відходами	2
15	Державний екологічний контроль у сфері поводження із небезпечними хімічними речовинами	2
16	Екологічний контроль вантажів, об'єктів тваринного і рослинного світу на державному кордоні	1
17	Екологічний контроль на державному кордоні	2
18	Радіаційний контроль на державному кордоні	1
	РАЗОМ:	30

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Система державних органів екологічного контролю та їх функціональні обов'язки	1
2	Особливості інспектування суб'єктів діяльності згідно чинних вимог природоохоронного законодавства	2
3	Діяльність екологічних громадських організацій України	1
4	Значення громадського контролю в екологічному інспектуванні	2
5	Особливості оформлення протоколів про адміністративні правопорушення за єдиними стандартами у сфері природоохоронної діяльності	2
6	Облік збитків внаслідок нераціонального використання природних ресурсів на об'єктах природно-заповідного фонду	2
7	Розрахунок розміру збитків, заподіяних лісовому господарству внаслідок пошкодження дерев до ступеня неприпинення росту	2

8	Розрахунок розміру збитків, заподіяних лісовому господарству внаслідок знищення чи пошкодження дерев лісових культур, призначених для відновлення лісу, випасанням худоби та руйнуванням відмежувальних знаків	2
9	Розрахунки шкоди, заподіяної лісу через порушення правил заготівлі лікарських рослин, дикорослих плодів, грибів та ягід	2
10	Розрахунок стягнень за збитки, заподіяних рибному господарству	2
11	Визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами	2
12	Екологічне інспектування внаслідок нераціонального використання земельних ресурсів	2
13	Розрахунок розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення правил охорони водних ресурсів на землях водного фонду, пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації	2
14	Екологічний контроль ступеня забрудненості річок в регіонах України за даними інтерактивних карт	2
15	Розрахунок суми збору за викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення	2
16	Оцінка стану забруднення атмосферного повітря від пересувних джерел забруднення	2
РАЗОМ:		30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення відновної вартості зелених насаджень	30
2	Визначення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів	30
3	Розрахунок розміру відшкодування збитків заподіяних державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	30
4	Радіаційний прикордонний контроль. Рівні прикордонного радіаційного контролю	30
РАЗОМ:		120

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- екзамен;
- модульні тести;
- презентації;
- роботи із використанням регіональних тематичних карт
- захист практичних робіт.

7. Методи навчання:

- словесний метод (дискусії і обговорення тем);
- практичний метод (лабораторні, практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Загальні принципи, положення та характеристика проведення екологічного інспектування		
Практична робота №1. Система державних органів екологічного контролю та їх функціональні обов'язки	Знати і розуміти основні поняття, що розглядаються при вивченні дисципліни «Екологічне інспектування». Знати структуру державної екологічної інспекції. Розуміти, що відноситься до об'єктів екологічного інспектування. Розуміти права і повноваження державної екологічної інспекції. Знати відповідальність за порушення природоохоронного законодавства.	20
Практична робота №2. Особливості інспектування суб'єктів діяльності згідно чинних вимог природоохоронного законодавства	Знати загальні положення щодо здійснення інспекторських перевірок. Розуміти порядок призначення інспекторів для здійснення перевірок. Ознайомитися із видами та підвидами перевірок.	10
Практична робота №3. Діяльність екологічних громадських організацій України	Знати мету, завдання і об'єкти громадського екологічного контролю.	10
Практична робота № 4. Значення громадського контролю в екологічному інспектуванні	Розуміти основні принципи громадського екологічного контролю. Знати права і обов'язки громадських інспекторів.	10
Практична робота № 5. Особливості оформлення протоколів про адміністративні правопорушення за єдиними стандартами у сфері природоохоронної діяльності	Володіти знаннями щодо етапів проведення перевірок у галузі охорони навколишнього природного середовища.	10
Самостійна робота № 1. Визначення відновної вартості зелених насаджень	Знати яким чином відбувається оформлення результатів екологічних перевірок.	10
Модульна контрольна робота 1.	Оцінювання результату засвоєння знань та умінь відповідно до тем, які включені до модуля №1	30
Всього за модулем 1	ПРН 4, 12, 13	100
Модуль 2. Державний природоохоронний контроль у сфері лісових і біологічних ресурсів та об'єктах природно-заповідного фонду		
Практична робота №6. Облік збитків внаслідок нераціонального використання	Знати мету і завдання екологічного контролю об'єктів ПЗФ. Застосовувати інформацію щодо порядку	10

природних ресурсів на об'єктах природно-заповідного фонду	перевірок об'єктів природно заповідного фонду.	
Практична робота №7. Розрахунок розміру збитків, заподіяних лісовому господарству внаслідок пошкодження дерев до ступеня неприпинення росту.	Розуміти особливості проведення перевірок заповідних територій у натурних умовах	10
Практична робота №8. Розрахунок розміру збитків, заподіяних лісовому господарству внаслідок знищення чи пошкодження дерев лісових культур, призначених для відновлення лісу, випасання худоби та руйнуванням відмежувальних знаків	Розуміти яким чином здійснюється державний контроль за використанням, охороною, захистом та відтворенням лісів. Знати основні порушення законодавства у галузі використання лісів та інших рослинних ресурсів.	10
Практична робота №9. Розрахунки шкоди, заподіяної лісу через порушення правил заготівлі лікарських рослин, дикорослих плодів, грибів та ягід	Розуміти основні дії екологічної інспекції відносно правопорушників.	10
Практична робота №10. Розрахунок стягнень за збитки, заподіяні рибному господарству	Розуміти принципи державного контролю за представниками тваринного світу. Знати основні завдання проведення екологічного інспектування у сфері рибного господарства. Вміти застосовувати у професійній діяльності знання щодо напрямів охорони диких тварин. Знати яким чином здійснюються екологічні перевірки мисливських угідь та організацію боротьби з правопорушниками.	10
Практична робота №11. Визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами	Розуміти вимоги законодавства України у галузі охорони надр. Знати органи державного контролю у сфері використання і охорони надр та державного гірничого нагляду.	10
Самостійна робота № 2. Визначення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів	Засвоїти особливості методики відновної вартості заподіяної внаслідок знищення або пошкодження газонів і квітників.	10
Модульна контрольна робота 2.	Оцінювання результату засвоєння знань та умінь відповідно до тем, які включені до модуля №2	30
Всього за модулем 2	ПРН 4, 12, 13	100
Модуль 3. Державний природоохоронний контроль у сфері використання земельних ресурсів, водогосподарської діяльності та охорони атмосфери		
Практична робота №12. Екологічне інспектування	Знати завдання державного контролю за використанням і охороною земель	20

внаслідок нерационального використання земельних ресурсів.	Розуміти принципи державного контролю за станом та охороною земель Розуміти повноваження спеціальних органів виконавчої влади з питань земельних ресурсів. Знати права і обов'язки землекористувачів.	
Практична робота №13. Розрахунок розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення правил охорони водних ресурсів на землях водного фонду, пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації	Знати головні проблеми використання земель із меліоративними системами. Розуміти екологічні і технологічні обмеження за використання земель із меліоративними системами. Ознайомитися із основними порушеннями земельного законодавства.	10
Практична робота №14. Екологічний контроль ступеня забруднення річок в регіонах України за даними інтерактивних карт	Розуміти особливості водокористування промислових об'єктів Знати особливості перевірок меліоративних систем. Знати основні порушення водного законодавства.	10
Практична робота №15. Розрахунок суми зборів за викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення	Знати особливості перевірок стаціонарних джерел забруднення атмосферного повітря. Володіти методичними рекомендаціями проведення розрахунків наднормативних викидів по відношенню до вказаних у дозволах. Знати особливості проведення повної перевірки підприємств.	10
Практична робота №16. Оцінка стану забруднення атмосферного повітря від пересувних джерел забруднення	Знати алгоритм проведення перевірок пересувних джерел забруднення. Розуміти методику проведення інструментального контролю токсичності відпрацьованих газів бензинових двигунів автомобілів. Знати основні порушення законодавства щодо охорони атмосферного повітря.	10
Самостійна робота № 3. Розрахунок розміру відшкодування збитків заподіяних державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	Знати алгоритм відшкодування збитків заподіяних державі в результаті наднормативних викидів забрудників в атмосферне повітря.	10
Модульна контрольна робота 3.	Оцінювання результату засвоєння знань та умінь відповідно до тем, які включені до модуля №3	30
Всього за модулем 3	ПРН 4, 12, 13	100
Модуль 4. Особливості екологічного інспектування щодо поводження з відходами, небезпечними шкідливими речовинами, а також на державному кордоні		
Практична робота №17. Розрахунок суми зборів за розміщення відходів житлово-комунального господарства	Розуміти основні дії поводження із відходами. Знати перелік питань для розгляду щодо розміщення і знешкодження відходів. Розуміти дії інспекторів щодо перевірки	10

	полігонів та місць складування відходів. Знати основні порушення у сфері поводження із відходами та відповідальність винних осіб.	
Практична робота №18. Розрахунок розміру стягнень за збитки, заподіяні незаконним добуванням (знищенням) дикої фауни	Розуміти, як нараховують стягнення за збитки, заподіяні незаконним добуванням або знищенням диких звірів і птахів, їх жител та біотехнічних споруд Знати відповідальність за спричинення збитків Червонокнижним видам тварин	15
Практична робота №19. Контроль за переміщенням через державний кордон України диких видів тварин та рослин, що підлягають під дію міжнародної Конвенції CITES	Вміти застосовувати знання щодо особливостей екологічного контролю об'єктів рослинного і тваринного світу на державному кордоні. Знати правила вивезення з України диких тварин і об'єктів тваринного і рослинного світу	15
Практична робота №20. Екологічний контроль небезпечних вантажів.	Розуміти загальні вимоги здійснення екологічного контролю на державному кордоні. Знати обов'язки працівників екологічного контролю на кордоні. Розуміти вимоги до автотранспортних засобів при перевезенні небезпечних вантажів.	10
Практична робота №21. Основні принципи ведення тваринництва на радіоактивних територіях.	Розуміти основні завдання здійснення радіаційного контролю на кордоні. Знати рівні радіаційного контролю вантажів багажу та транспортних засобів на кордоні.	10
Самостійна робота №4. Радіаційний прикордонний контроль. Рівні прикордонного радіаційного контролю	Знати завдання радіаційного контролю. Розуміти особливості радіаційного контролю вантажів та транспортних засобів. Вміти визначати рівні радіаційного контролю та розуміти їх суть.	10
Модульна контрольна робота 4.	Оцінювання результату засвоєння знань та умінь відповідно до тем, які включені до модуля №4	30
Всього за модулем 4	ПРН 4, 12, 13	100
Навчальна робота	$(M1 + M2 + M3 + M4)/4 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Всі лабораторні і самостійні роботи мають закінчуватися власним висновком, щодо отриманого результату. Списування під час модульних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

Електронні навчальні курси із дисциплін «Екологічне інспектування-I» та «Екологічне інспектування-II» (на навчальному порталі НУБіП України. E-learn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2463> та <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2583>).

1. Бережняк Є.М. Конспект лекцій для проведення занять із дисципліни "Екологічне інспектування" для здобувачів другого (магістерського) рівня, спеціальності Е2 «Екологія», освітньої програми «Екологічний контроль та аудит». К.: Вид-во "Компринт". - 2025. - 96 с.

2. Бережняк Є.М. Методичні рекомендації для проведення практичних робіт із дисципліни «Екологічне інспектування» для здобувачів другого (магістерського) рівня, спеціальності Е2 «Екологія», освітньої програми «Екологічний контроль та аудит». К.: Вид-во "Компринт". - 2025. - 110 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Бережняк Є.М., Угня В.Д. «Екологічне інспектування – важлива професійна дисципліна для магістрів спеціальності «Екологічний контроль і аудит» // Матеріали доповідей Х Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених "Екологія - філософія існування людства" 24-25 квітня 2024 р. - К.: Вид-во НУБіП України. - С. 28-30. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u341/zbirnik_filosofiya_2024_1.pdf

2. Берзіна С. В., Борецько В. Є., Бузан Г. С. Громадський екологічний контроль: посіб. для громадських інспекторів з охорони довкілля / за заг. ред. І.О. Яковлєва. Київ: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 150 с.

3. Екологічне інспектування [Текст] : навч. посібник / П. П. Надточій [та ін.]; за ред. П. П. Надточія, Т. М. Мисливої ; М-во аграр. політики України, Житомир. нац. агроєкол. ун-т. - Житомир : ЖНАЕУ : Рута, 2011. - 352 с.

4. Клименко М.О., Прищепа А.М., Стецюк Л.М., Брежицька О.А. Екологічне інспектування. – Херсон: Олді Плюс, 2014. – 400 с.

5. Клименко М.О., Прищепа А.М., Стецюк Л.М., Брежицька О.А. Екологічне інспектування. Навчальний посібник (стереотипне видання). Практикум. – Херсон: Олді Плюс, 2024. – 228 с.

6. Маленко Я.В., Ворошилова Н.В., Поздній Є.В. Екологічне інспектування: практикум з навчальної дисципліни для здобувачів першого рівня вищої освіти спеціальності 101 Екологія / за ред. Я.В. Маленко. Кривий Ріг: КДПУ, 2023. 155 с.

7. Мороз О.І., Петрушка І.М., Кузь О.Н., Руда М.В. Навчальний посібник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2023. 688 с.

Інформаційні ресурси

1. Протидія кримінальним порушенням у сфері земельних відносин – <https://cutt.ly/P99NxMD>
2. Порушення земельного законодавства: які можливі наслідки? - <https://legalaid.gov.ua/novyny/porushennya-zemelnogo-zakonodavstva-yaki-mozhlyvi-naslidky/>
3. Відповідальність та порядок визначення шкоди внаслідок вчинення земельного правопорушення - <https://cutt.ly/m99Msvt>
4. Класифікація правопорушень у сфері земельних відносин - <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/129>
5. Збитки за забруднення водних об'єктів будуть розраховуватись за оновленою методикою - <https://mepr.gov.ua/news/37498.html>
6. Як визначатимуть шкоду та збитки водним ресурсам, які завдані внаслідок воєнних дій? - <https://deplv.gov.ua/2022/09/06/yak-vyznachatymut-shkodu-ta-zbytky-vodnym-resursam-yaki-zavdani-vnaslidok-voennyh-dij/>
7. Війна завдала водним ресурсам України збитків на мільярди гривень - <https://eco.rayon.in.ua/news/564753-viyna-zavdala-vodnikh-resursam-ukraini-zbitkiv-na-milyardi-griven>
8. Держекоінспекція заявляє про колосальні збитки - <http://www.golos.com.ua/article/365966>
9. Чиста вода. Інтерактивні мапа - <https://texty.org.ua/water/>
10. Аналізуємо виконання президентської програми: контроль за забрудненням річок - <https://www.slovoidilo.ua/2021/06/10/stattja/polityka/analizuyemo-vykonannya-prezydentskoyi-prohramy-kontrol-zabrudnenniam-richok>
11. «Артерія життя»: як війна вбиває Сіверський Донець - <https://sdbuvr.gov.ua/news/arteriya-zhyttya-yak-viyna-vbyvaye-siverskyi-donets>
12. Забруднення річок України – причини та наслідки - <https://ns-plus.com.ua/2019/07/10/zabrudnennya-richok-ukrayiny-prychyny-ta-naslidky/>
13. Стаціонарні джерела забруднення атмосфери - <https://vyshneve-rada.gov.ua/component/content/article/39-nalogovay/7216-2021-10-05-07-21-28.html>.
14. Інвентаризація викидів забруднюючих речовин - <https://cern.com.ua/uslugi/air-services/inventarizatsiya-vikidiv-zabrudnyuyuchih/>
15. Екологічний податок за забруднення атмосферного повітря - <https://ips.ligazakon.net/document/DG110436>
16. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря – з коксового заводу на Харківщині стягнуть понад 3,5 млн грн збитків - <https://gp.gov.ua/ua/posts/vikidi-zabrudnyuyucix-recovin-v-atmosferne-povitrya-z-koksovogo-zavodu-na-xarkivshhini-styagnut-ponad-35-mln-grn-zbitkiv>
17. Про необхідність отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря - <https://sosnitsa-rada.gov.ua/news/pro-neobhidnist-otrimannya-dozvolu-na-vikidi-zabrudnyuyuchih-rechovin-v-atmosferne-povitrya-2021-03-17>
18. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря – з коксового заводу на Харківщині стягнуть понад 3,5 млн грн збитків - <https://gp.gov.ua/ua/posts/vikidi-zabrudnyuyucix-recovin-v-atmosferne-povitrya-z-koksovogo-zavodu-na-xarkivshhini-styagnut-ponad-35-mln-grn-zbitkiv>
19. Про необхідність отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря - <https://sosnitsa-rada.gov.ua/news/pro-neobhidnist-otrimannya-dozvolu-na-vikidi-zabrudnyuyuchih-rechovin-v-atmosferne-povitrya-2021-03-17>
20. До уваги громадян, які займаються мисливською діяльністю - <https://nordbess-news.cv.ua/do-uvahy-hromadyan-yaki-zajmayutsya-myslyvskoyu-diyalnistyu>
21. Не давати спуску бракон'єрам - <https://cutt.ly/M98LRxQ>
22. Законодавство у сфері ведення мисливського господарства - <https://ivano-frankivskelg.in.ua/zakonodavstvo/zakonodavstvo-u-sferi-vedennia-myslyvskoho-hospodarstva.html>

23. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення - <https://mepr.gov.ua/news/36886.html>
24. Що таке Конвенція СИТЕС та її додатки - <http://uk.interlawyer.com.ua/shcho-take-konvenciya-sites-ta-yiyi-dodatki>
25. Захист видів, які знаходяться під загрозою зникнення (CITES) - <https://export.gov.ua/221zakhist-vidiv-iaki-znakhodiatsia-pid-zagrozoju-zniknennia-cites>
26. Екологічний контроль на державному кордоні - <http://uk.interlawyer.com.ua/ekologichniy-kontrol-na-derzhavnomu-kordoni-ukrayini>
27. Радіоекологічний контроль сировини і продукції - <http://kegt.rshu.edu.ua/images/dustan/RBM4.pdf>
28. Кордон для радіації. Як відбувається радіаційний контроль на державному кордоні України - <https://www.uation.org/2021/09/01/kordon-dlya-radiatsiyi-yak-vidbuvayetsya-radiatsijnij-kontrol-na-derzhavnomu-kordoni-ukrayini.html>
29. Протидія незаконному переміщенню через державний кордон України радіоактивних матеріалів та предметів - <https://nuclear-journal.com/index.php/journal/article/view/765>
30. Державне агентство лісових ресурсів: веб-сайт URL: <https://forest.gov.ua> (дата звернення: 10.06.2024).
31. Державна екологічна інспекція України: веб-сайт. URL: <https://www.dei.gov.ua/> (дата звернення: 10.06.2024).
32. Освітньо-професійна програма «Екологічний контроль і аудит». Електронне посилання. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u243/opp_ekologichniy_kontrol_ta_audit_compressed.pdf